

μορφῶν ὁ τραπεζοκόμος τοῦ Ἀλεξάνδρου λέγεται ὅτι ἐν σκιά μὲν ἐθάλπεται, ἐν ἡλίῳ δὲ ἐρρίγῃ. Ἄνδρων δὲ ὁ Ἀργεῖος, ὡς φησιν Ἀριστοτέλης, διὰ τῆς ἀνύδρου Λιθύης ὠδεύειν ἄποτος· καὶ ὁ μὲν ἱατρικῆς, ὁ δὲ γεωργίας, ἄλλος ἐμπορίας ὀρέγεται· καὶ ταῦτα τινὰς μὲν βλάπτουσι, τινὰς δὲ ὠφελοῦσιν Ὅθεν ἐφεκτέον.

Τρίτος ὁ παρὰ τὰς διαφορὰς τῶν αἰσθητηρίων κατασκευάς. Τὸ μῆλον π. χ. δράσει μὲν ὠχρὸν, γεύσει δὲ γλυκὺ, βσφρήσει δὲ εὐῶδες ὑποπίπτει· καὶ αὕτῃ δὲ ἡ μορφή παρὰ τὰς διαφορὰς τῶν κατόπτρων ἀλλοία θεωρεῖται, (ὥστε αἱ δύσμορφοι Κυρίαι πυρρῶνίζουσαι κατὰ τοῦτο, πολλὴν παραμυθίαν δύνανται νὰ εὐρίσκωσι καὶ σήμερον). Τὸ δὲ ἐντεῦθεν ἐξηγόμενον συμπέρασμα ἐστὶ μὴ μᾶλλον τοῖον τὸ φαινόμενον ἢ ἀλλοῖον.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ ΠΕΡΙΠΤΗΣΕΩΣ.

I

Τὸν παρελθόντα χειμῶνα, ἐγκαταλείψας τὰς ἐν Λονδίνῳ ἐμπορικὰς ἀσχολίας μου, εἰς ἃς νηπιόθεν, ἐπεδόθη, ἀνέλαβον τὴν περιήγησιν τῆς Ἀνατολῆς, τὸ μὲν ἵνα ἀναπαύσω τὸ πνεῦμα τῶν ἀενάων ἐκείνων καὶ ἀτελευτήτων σκέψεων, εἰς ἃς ἀναγκάζονται οἱ τοῦ κερδῶου Ἑρμοῦ ἐρασταί, τὸ δὲ ἵνα γνωρίσω καὶ τὴν πρωτεύουσάν, τὰς Ἀθήνας, τῆς μικρᾶς ἐκείνης γωνίας, τῆς ἐλευθέρας, ἐκ τῆς δούλης πατρίδος μου, καὶ τὴν λοιπὴν πατρίαν γῆν, ἐν ᾗ ἔπεσον μαχόμενοι ὅτε πατὴρ καὶ θεῖός μου· καθ' ὅσον ἐγὼ ἐξανδραποδισθεὶς νηπιόθεν, κατὰ τὴν τῆς Χίου καταστροφὴν, καὶ καταντήσας διὰ πολλῶν περιπετειῶν εἰς Ἀγγλίαν, ἐνθα προήχθην, ἡγνῶουν ἐντελῶς τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὴν οἰκογένειάν μου. Τὸ μόνον ὅπερ περὶ τῆς οἰκογενείας

μου ἔμαθον κατόπιν, ἦτο ὅτι εἶχον δύο ἀδελφοὺς πρεσβυτέρους πεσόντας κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα.

Ἀπὸ τῆς ἀρχαίας καθέδρας τῶν Κωνσταντίνων, τῆς βασιλευούσης ταύτης τῶν πόλεων ἔφθασα τέλος καὶ εἰς τὸ ἄστυ τῆς Παλλάδος, εἰς ὃ οἷτε παρεπιδημοῦντες ἐκεῖ ξένοι, καὶ οἱ ἐνοικοῦντες φίλοι μου ἔσπευσαν νὰ μὲ ὑποδεχθῶσι μεθ' ὅσης πομπῆς ἀρμόζει εἰς ἄνδρα ἀποφυγόντα πρὸ πολλοῦ τὰς τιμὰς καὶ τὴν δόξαν διὰ τὸ συμφέρον καὶ τὴν εὐζωίαν. Ἀφοῦ μὲ περιήγαγον εἰς τὰ σημαντικώτερα τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων μνημείων ἐπὶ τόσον, ὥστε τὰ πάντα λεπτομερέστατα ἔμαθον καὶ κατήντησα σχεδὸν ἀρχαιολόγος καὶ καλλιτέχνης, ἐνῶ πρὸ τούτου εἰς παντελεῖαν ἄγνοίαν τῶν πραγμάτων αὐτῶν εὐρισκόμην, ἤρχισα πλέον καὶ μόνος νὰ διατρέχω τὰς ἀγυῖας, θαυμάζων τὴν πρόοδον, ἣν αἱ Ἀθηναὶ εἰς τόσον βραχὺ χρόνον διάστημα ἐδείκνυν πρὸς τὸν πολιτισμὸν καὶ τὰ καλὰ ἐν γένει.

Ἐκεῖ διήλθον τὴν παραμονὴν τοῦ νέου ἔτους 1868, ἥτις ἀληθῶς οὐκ ὀλίγη ἐντύπωσιν μ' ἐνεποίησε, διότι εἶδον τὴν ἡμέραν ἐκείνην τοὺς πάντας ἐπὶ ποδῶς, κατὰ μῆκος διερχομένους πλέον ἢ ἐπτάκις τὰς ὁδοὺς τοῦ Αἰόλου καὶ Ἑρμοῦ, καθ' ἃς κεῖνται τὰ ἐμπορικὰ καταστήματα πολιορκούμενα τότε ὑπ' ἀνθρώπων, πάσης ἡλικίας καὶ φύλου, τοὺς πάντας συρίζοντας καὶ συριζομένους, πρωτοφανῆ τρόπον τῆς τοῦ παλαιοῦ ἔτους ἀποπομπῆς καὶ ὑποδοχῆς τοῦ νέου.

Ἐκεῖ διήνυσα τὰς Ἀποκρέας, καθ' ἃς διεσκέδασα ἀρκετὰ καλῶς, χάρις τῇ εὐμενεῖ συστάσει τῶν φίλων μου παρὰ τισι τῶν ἀριστοκρατικῶν οἰκῶν, ἐν οἷς ἀληθῶς ἡ πολυτέλεια καὶ ἐθιμοτυπία ἥκιστα συμβιβάζεται μὲ τὴν ἐν γένει λιτότητα τῶν Ἑλλήνων. Εἶδον τοὺς προσωπιδοφόρους καὶ τοὺς χοροὺς, τὰς μούσικας καὶ τὴν ἐθνικὴν σκηνὴν, ἐν ὅλοις πάντα τὰ θεάματα, ἅτινα ἀπολαμβάνων τις ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι, αἰσθάνεται μείζονα εὐχαρίστησιν ἢ ἐν ἄλλῃ οἱαδήποτε χώρᾳ, ἐν ᾗ ἔστωσαν καὶ λαμπρότερα, μολονότι, μ' ὅλην μου τὴν περὶ τὴν διάγνωσιν τῶν χαρακτήρων

ἐκάστου λαοῦ ἀδυναμίαν· εἰς οὐδὲν ἄλλο ἔθνος δύναμαι ν' ἀποδώσω τὰ πρωτεία τῆς εὐφυΐας καὶ τοῦ ἐφευρετικοῦ νοῦς ἢ εἰς τὸ ἔθνος μου.

Ἐν μιᾷ τῶν ἐσπερίδων ἐκείνων, εἰς ἃς πρῶτος ἐκ τῶν κεκλημένων ἔτρεχον καὶ τελευταῖος ἀπεχώρουν, ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ φίλου μου Χ, παρετήρησα, ὅτι εἰς γωνίαν τινὰ ἐκάθητο τριάκοντα καὶ πέντε ἐτῶν κατὰ τὴν κρίσιν μου ἄνθρωπος, ἂν καὶ αἰ ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ αὐλακες ἐδείκνυσαν αὐτὸν πλέον ἢ τεσσαρακονταετῇ ἐπὶ τῆς μελανῆς αὐτοῦ κόμης εἶχον ἀρχίσει νὰ διαφκίνωνται ἀργυρεῖς τινες τρίχες· εἶχε τὸν πώγωνα ὀλόκληρον καὶ τὴν ὄψιν λευκοτέραν καὶ τῆς χιόνος αὐτῆς· ἐν συνόλῳ χαρακτηριστικὰ κανονικώτατα· τὰς χεῖρας λεπτοφυεῖς καὶ τὸν πόδα μικρότατον· ἐν γένει δὲ φυσιογνωμίαν γλυκυτάτην, ἥτις ἐκ πρώτης ὄψεως μ' ἐκίνησεν εἰς συμπάθειαν καὶ ἀγάπην πρὸς αὐτόν· ὑπάρχει, φαίνεται, προγνωστικὸν τι τῆς ψυχῆς, ἥτις καίτοι μὴ εἶδον τὸν χαρακτήρα καὶ τὰς διαθέσεις ἀνθρώπου τινὸς προκαταλαμβάνεται καὶ συμπαθεῖ ὑπὲρ αὐτοῦ.

Ἐνῶ τὰς παρατηρήσεις μου ταύτας ἐπὶ τοῦ ἀγνώστου ἐξηκολούθουν, προσῆλθον καὶ ἕτεροι τῶν κεκλημένων, οἵτινες ἀπασχολήσαντές με, ἐκώλυσαν τὴν περαιτέρω διάρκειαν αὐτῶν. . . . Ἐζήτησα κατόπιν εἰς μάτην ν' ἀνεύρω μετὰ τῶν ἐθιμοφρονούντων τὸν ἄνδρα τοῦτον, ὃν ὑπέθετα ὑπὸ ψυχικοῦ τινος πάθους κατεχόμενον, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθην· ἀπέφυγε, φαίνεται, τὰς διασκεδάσεις καὶ τὴν χαρὰν, ἥτις ἐμὲ, ἃς ὁμολογῆτω, ἔκαμε νὰ τὸν λησμονήσω, ἔχι μόνον τότε, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀκολούθους ἡμέρας, καθ' ἃς νέκ θεάματα καὶ συναναστροφὰί μ' ἀπησχόλουν.

Δὲν προτίθεμαι ἐνταῦθα οὔτε τὴν περιγραφὴν τῶν περιηγήσεών μου, οὔτε τὴν τῶν Ἀθηναίων, ἀλλὰ πρόκειται νὰ σκιαγραφῶ ἐπεισόδιόν τι τῆς ζωῆς μου, συμβάν κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ἐν Ἀθήναις διαμονῆς μου.

Εἶχον παρῆλθαι αἱ ἀποκρέω· τὰ πάντα εἶχον λησμονήσει καὶ τὸν ἄγνωστον αὐτόν, διότι ἤρχισα νὰ σκέπτομαι τὰς ἐν Λονδίνῳ ἐργασίας μου, ἃς ὑπέθετον, ὅτι ἤθε-

λον εὔρει χαλαρωμέναι· ἐσκεπτόμην ν' ἀναχωρήσω, μάλιστα ἀφοῦ εἶδον καὶ τὰ λεγόμενα Κούλουμα τῆς καθαρᾶς δευτέρας, ἅτινα, ὡς μοι εἶπον, οἱ διαδοχικῶς ἔτη τινὰ διανίσταντες ἐν Ἀθήναις, μετεβλήθησαν ἐπὶ τὸ εὐπρεπέστερον εἰς κοινὸν τινὰ περίπατον κατὰ τὰς στήλας τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, μέχρι τοῦ Ἀντροῦ τῶν Νυμφῶν, ἐνθα κεκμηκότες ἐκ τῶν ὀργίων οἱ κάτοικοι τοῦ Ἀστεος, δίδουσι ἀνάπαυσιν εἰς τὸ πνεῦμά των καὶ ἐλευθέραν διέξοδον τῶν σκέψεών των. Ἀνέμενον τὸ ἀτμόπλοιον ἵν' ἀναχωρήσω τὸ ἑσπέρας τῆς Τρίτης διὰ Σύρον, ὅτε αἴφνης ἀπαισία ἐκυκλοφόρησεν εἰδήσεις, ὅτι τὸ ἀναμενόμενον ἀτμόπλοιον «ἡ Πατρίς» ἐναυάγησεν ἐπὶ τῆς Κέω! Δὲν περιγράφω τὴν λύπην μου διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ καλλιτέρου ἀτμοπλοίου τῆς μόνης Ἀτμοπλοϊκῆς εταιρίας τῆς πτωχῆς πατρίδος μου, καθότι ἦτο ἀπερίγραπτος, ἐπομένως ὑποπτεύομαι μήπως φανῶ ὑπὲρ τὸ δέον φιλόπατρις καὶ ἐπικληθῶ ὑποκριτής. Ἀνησύχουν ὁμῶς διὰ τὴν ἀναχώρησίν μου, ἥτις ἐδέησε νὰ βραδύνῃ ἐπὶ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἔτι ἡμέρας, ὑπὲρ μὲ δυσηρέσται, διότι ὑπὲρ τοὺς τρεῖς μῆνας ἐν Ἀθήναις διήνυσα, καὶ ἐμάνθανον ὅτι αἱ ἐν Λονδίνῳ ὑποθέσεις μου, ἂν ὅχι ὀπισθοδρομοῦσαι, ἦσαν ὁμῶς στάσιμοι.

Δὲν ἠδυνάμην ὁμῶς νὰ πράξω ἄλλως ἢ νὰ μείνω—ἀνάγκη καὶ θεοὶ πείθογται.— Σημειώσατε δὲ, ὅτι εἶμι εἰς ἄκρον ἀνυπόμονος μάλιστα μετὰ τὴν ἀπόφασιν πράξεώς τινος· ἡ δ' ἀνυπομονησία μου αὐξάνει ἀντιστρόφως τοῦ τετραγώνου τῆς ἀποστάσεως τοῦ χρόνου τῆς ἐκτελέσεως, ὅσον πλησιάζει ἡ ἐκτέλεσις, τόσον αὐξάνει ἡ δι' αὐτὴν ἀνυπομονησία μου!

II

Κατὰ τὴν νύκτα τῆς Παρασκευῆς, ἂν καὶ κεκμηκὼς ἐκ τῶν ὁδοιποριῶν τῆς ἡμέρας, διότι οὐδαμοῦ ἀνάπαυσιν εὗρισκον, μόλις ἠδυνήθην νὰ κοιμηθῶ τέσσαρας σχεδὸν ὥρας, διὸ καὶ πολὺ πρὶν τῆς τοῦ ἡλίου ἀνατολῆς, τὸ Σάββατον ἐξηγέρθην καὶ ἐξῆλθον τοῦ οἰκήματός μου. Ἀνῆλθον τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ, ἔφθασα τὴν πλατείαν τοῦ

Συντάγματος, διήλθον τὸν μετ' αὐτὴν συνώνυμον κήπον, ἔνθα τὸ ἄρωμα τῶν ὑπαρχουσῶν ἐκεῖ λεμονεῶν, πορτοκαλεῶν καὶ λοιπῶν δένδρων καὶ ἀνθέων μὲ ἀπέδωκε διπλάσιας δυνάμεις, ἐμέτρησα τὰς βαθμίδας τῆς μαρμαρίνου καὶ μεγαλοπρεποῦς ἐκείνης κλίμακος τῆς ἀπὸ τοῦ κήπου τούτου εἰς τὴν πλατεῖαν τῶν ἀνακτόρων ἀγοῦσης. Ἐπειδὴ δὲ ὁ τῆς πρώτης περίπατος ἦτο συνήθης εἰς ἐμὲ, ἡ δὲ ὀπισθεν τοῦ Ἀνακτορικοῦ κήπου ὁδὸς τερπνὴ, ἔλαβον ταύτην ῥεμβάζων, ἕως ὅτου κητήντησα εἰς τὸ Ἄντρον τῶν Νυμφῶν. Ἐκεῖ ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος λαμπρὸς ὀπισθεν τοῦ Ὑμητοῦ, αἱ ἀκτῖνες τοῦ ὁποίου πίπτουσιν, ἀντενακλῶντο ἐπὶ τῆς ἐπὶ τῶν φύλλων τῶν δένδρων καὶ τῆς χλόης νυκτερινῆς δρόσου, φαινομένης οὕτω, ὥς μαργαρίται. Ποιητὴς δὲν ἤμην, ἐν τούτοις ἡ διὰ τὴν ἀναχώρησίν μου ἀνυπομονησίᾳ μ' ἔκαμε τοιοῦτον. Τὰ πτηνὰ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς κλάδου πρὸς τὸν ἕτερον ἱπτάμενα, ἐκελάδουν καὶ ἔτερπον τὴν οὐχὶ λεπτὴν ἀκοήν μου. Ἡμίσειαν ὅλην ὥραν, αἰῶνα δι' ἐμὲ, ἐκεῖ διήλθον καὶ ἀνέλαβον τὴν πρὸς τὴν πόλιν διὰ τῶν Στηλῶν ἄγουσαν· πρὸ τῶν Στηλῶν ἔστην, θαυμάζων τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτῶν· εὐρισκόμην εἰς τὸ πρὸς βορρᾶν μέρος αὐτῶν, ὥστε ἐκ τῶν πρώτων τῶν τεσσάρων συστάδων, ἐξ ὧν αἱ μὲν τρεῖς ἐκ τριῶν συνίστανται, ἡ δὲ ἐκ δύο, ἔβλεπον μόνον τέσσαρας, τὴν ὀλίγον τούτων ἀπέχουσιν μεμονωμένην, καὶ τὰς ἑτέρας δύο ὀρθὰς ἰσταμένας, δίκην νεκρικῶν λαμπάδων, ἀγρυπνούσας ἐπὶ τοῦ πτώματος τῆς ἐκτάδην κειμένης καὶ διαλελυμένης σχεδὸν ἀδελφῆς αὐτῶν Ἀληθῶς μνημεῖα καὶ τρόπαια τῆς ἀληθοῦς δόξης τῶν προγόνων μας, τῆς πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας ἀγάπης αὐτῶν.

Ἐξέτεινα τὸ ῥεμβάζον βλέμμα μου πρὸς τὴν θάλασσαν, ἡ ὥψις τῆς ὁποίας ἀπεδίωξεν ἀπ' ἐμοῦ τὰς σκέψεις τοῦ ἀρχαιολόγου, διότι μ' ὑπενθύμισε τὴν ἀναχώρησίν μου· ἀνέλαβον ὅθεν πάλιν τὴν πρὸς τὴν πόλιν ὁδόν, ὅτε οἱ ὀφθαλμοὶ ἐρρίφθησαν ἐπὶ τῆς λεγομένης πύλης τοῦ Ἀδριανοῦ, ἀφ' ἧς εἰσέτι ἀπεῖχον ἀρκετὰ βήματα, ἀλλ' ἐσκόπουν πλησιάσας νὰ ἐπεκτείνω

καὶ ἐπὶ ταύτης τὰς ἀρχαιολογικὰς μευ ἐρεῦνας, ἀφ' ὧν ὁμοῦ μ' ἀπέσπασεν ἡ συνοδεία τριῶν ἁμαξῶν, αἱ τινες, περιεχούσας τὸν Μητροπολίτην μετὰ τῆς συνοδείας αὐτοῦ, εἶδον νὰ λάβωσιν ἀσυνήθην δι' ἐμὲ διεύθυνσιν· ὑπὸ περιεργείας ἐστράφην ἵνα ἴδω ποῦ διευθύνοντο, καὶ εἶδον, πέραν τοῦ ποταμοῦ, πλυσίον κήπου καταφύτου ἰδίως ἐκ κυπαρίσσων, πλήθος ἁμαξῶν· ἀνεδίφησα ἐπὶ τῆς ὀλίγον μνημονικὸν ἐχούσης κεφαλῆς μου, καὶ ἀνεμνήσθην ὅτι ἄλλοτε μ' εἶπον, ὅτι πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος εἶναι ἡ ὑστάτη κατοικία τῶν πολιτῶν τοῦ Κέρωπος, τὸ νεκροταφεῖον. Οὐδέποτε τὰ εἶχον ἐπισκεφθῇ, ἡ δὲ ὁδὸς μοι ἐφάνη καλὴ καὶ εὐδατος, μάλιστα ἡ μετὰ τὴν γέφυραν τὴν ἐπὶ τοῦ Ἰλισσοῦ. Ἐπὶ χόρησά, . . . ἀλλὰ τὰ καὶ τὰ ὀλίγιστα ὕδατα τοῦ Ἰλισσοῦ μὲ προσεῖλκυσαν ἀναμνησθέντα τῆς πάλαι παρ' αὐτοῖς γενομένης ψυχγωγίας τῶν προπατόρων μου· κατήλθον καὶ παρετήρουν τὴν γέφυραν, ἥτις πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος φέρει τὸ ἔτος 1852, ὡς ἔτος τῆς οἰκοδομῆς αὐτῆς φαίνεται. Εἶναι γέφυρα στελεὰ ἐπὶ τριῶν ἐν τῷ μέσῳ βάθρων ἐδραιωμένη· ἀλλ' ἁμαξά, ἀνωθεν διελθούσα, μ' ὑπέμνησε ν' ἀναλάβω τὴν πρὸς τὸ νεκροταφεῖον ἄγουσαν ὁδόν. Ἐπλησίασα τὴν κατοικίαν τῶν νεκρῶν, ἐν ἧ μὲν τὰ πάθη σιγῶσι, τὰ μίσση σθένυννται, καὶ ἡ διάνοια ἀνέρχεται νοερῶς μέχρι τοῦ θρόνου τοῦ πλάστου,

Εἶναι πλὴν αὕτη, τῶν νεκρῶν σιωπηλὸν μνημεῖον, οὐχὶ παντὸς αἰσθήματος ψυχρὴν νεκροταφεῖον (*).

Σειραὶ ἁμαξῶν πρὸ τῆς θύρας τοῦ νεκροταφείου εὐρίσκοντο· διέδην τὴν θύραν ἐκείνην καὶ θέαμα εἰς ἄκρον συγκινήσάν με πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου παρέστη· διὰ μέσου τῶν πυκνῶν φυλλωμάτων τῶν δένδρων διέλαμπον λευκότατα μάρμαρα τῶν ὁποίων τὴν σιγὴν καὶ αὐτὸς ὁ ἀτὺρ ἐφαίνετο σεβόμενος· ἐφ' ἐκάστου δὲ τῶν τάφων ἐφαίνοντο κυπαρίσσοι, εὐσεβῶς τὴν κορυφὴν αὐτῶν κλίνουσιν ἐπὶ τῶν τάφων,

(*) Τὸ διστιχόν τοῦτο, καθὼς καὶ τὰς ἐπομένας ποιήσεις ἐρανίσθημεν ἀπὸ τὰς ἐκφραστικωτάτας ποιήσεις τοῦ Κυρίου Δημ. Παπαβήγαπου.

ῶν φρουροὶ ἐτέθησαν. Πολλὰ δὲ διακλα-
δῶσαι τῶν εἰς τοὺς τάφους τούτους ἀγού-
σων ὁδῶν ἐφάνοντο ὡς ὅριον αὐτῶν ἔχου-
σαι τὸ σύμβολον τοῦτο τοῦ πένθους, τὰς
κυπαρίσσους.

Ἐνώπιόν μου παρετήρησα τὸν ναῖσκον,
οὗτινος τὸ ἔμπροσθεν μέρος ἐπληροῦτο πεν-
θηφορούντων ἀνθρώπων, ἐπλησίαια καὶ εἰ-
δὸν ἀρχιερατικὴ ἱερουργία ἐτελεῖτο· ἔμαθον
δὲ παρὰ τινος τῶν ἐκεῖ ἱσταμένων ὅτι ἦτο
μνημόσυνον δημοτελὲς, ὑπὲρ τῶν ψυχῶν
τῶν τεθνεώτων, καθ' ὃ καὶ τὸ Σάββατον
ἐκεῖνο τῆς πρώτης ἐβδομάδος τῆς μεγά-
λης τεσσαρακοστῆς τῶν ψυχῶν καλεῖ-
ται. Εἰσῆλθον εἰς τὸν ναὸν καὶ ἠκροώμην
μετὰ κατανύξεως τῶν προσευχῶν, ὅτε τὰ
βλέμματά μου προσηλώθησαν ἐπὶ μορφῆς
οὐχὶ ἀγνώστου εἰς ἐμὲ φανείσης, καὶ ἐπὶ τέ-
λους δὲν ἐδυσκολεύθην ν' ἀναγνώρισω τὸν
ἀγνωστόν μου ἐκεῖνον, τὸν τὴν συμπά-
θειάν μου προσελκύσαντα ἐκ πρώτης ὀ-
ψεως καὶ λησμονηθέντα παρ' ἐμοῦ τόσον
ταχέως. Ἐξηκολούθησα ὅθεν τότε ἀνέ-
τως τὰς διακοπείσας διὰ τὴν ἀφάνειάν
του ἐν τῇ συναναστροφῇ ἐκείνῃ παρατηρή-
σεις καὶ σκέψεις μου, καθότι ἐφάνετο εἰς
οὐδὲν ἄλλο προσέχων ἢ εἰς τὸ μύχιον αὐ-
τοῦ ἄλγος, ὅπερ ἐπὶ τοῦ προσώπου ἐζω-
γραφισμένον ἦτο· ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ ἦτο
πένθιμος ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, οὐδὲν
ἐκτακτον παριστῶν διὰ τοῦ εὐτελοῦς αὐ-
τοῦ, ἢ τὴν πρὸς τὸν κόσμον ἀηδίαν. Συ-
νεχῶς τὸ βλέμμα πρὸς οὐρανὸν ἔτεινεν
ὥσεί αἰτῶν παρ' αὐτοῦ τι Τί ἄρα
εἶχε; τί διανοεῖτο; τί ἔπασχε; Τί πα-
θὼν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐν ᾧ μόλις ἐφάνετο,
τὸν ἀπεστράφη; Οὐδεμίαν ὁμῶς ἀμφιδο-
λίαν μοι ἔμεινεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος
δεινῶς τὴν καρδίαν ὑπέφρεν, ὡς ἐν τῷ κό-
σμῳ πολλὰ παθὼν. Ἐφλεγόμην ὑπὸ τῆς
ἐπιθυμίας νὰ τὸν πλησιάσω καὶ, ἐπιχέων
παρήγορον βάλαμον ἐπὶ τῶν πληγῶν τῆς
καρδίας του, νὰ τὸν ἐνθαρρύνω, ὑπομιμνή-
σκων αὐτῷ τὴν ματαιότητά τοῦ κόσμου,
καὶ ὑποδεικνύων τὴν ἄλλην ζωὴν, ἐν ᾗ ἑ-
καστος τῶν ἔργων αὐτοῦ ἀμοιβὴν εὕρισκε·
μολονότι αἱ παρηγορίαι μου εἰς οὐδὲν, εἴ-
μαι βέβαιος, ἤθελον συντελέσει, ἂν ὑπὸ
πῶν ἀρχῶν μου ἐμφορεῖτο· διότι

Εἶναι ὄναρ μὲν ὁ βίος, ἀλλὰ τ' ὄνειρον ἐκεῖνο
κάλλιον γλυκὺ ἄς ᾔῃαι καὶ με ῥόδα ἄς κοτμήται
συνεχοῦς ὀδύνης μᾶλλον σύντομον χαρὰν προ-
[κρίνω.

Λησμονεῖται ἡ ὀδύνη, ἡ χαρὰ δὲν λησμονεῖται.

Ἐφάνετο ἐντελῶς ἀπηλπισμένος, οὐ-
δὲν ἀναμένων ἐν τῷ κόσμῳ καὶ εἰς οὐδὲν
πεποιθήσιν ἔχων τὸ κατοικητήριον τῆς
συμφορᾶς ἐφάνετο ὅτι ἦτο ἡ καρδία του,
ἥς κάτοπτρον ἀληθὲς εἰς αὐτὸν ὑπῆρχεν
ἡ φυσιογνωμία. — Τὸ χεῖλός του δὲν γέ-
λασεν ἀφ' οὗτου ἐγεννήθη — ἐφάνετο νὰ
μ' ἔλεγε, καὶ ὅτι,

Εἰς μάτην ἐπεζήτησε παντοῦ τὴν εὐτυχίαν,
Δὲν εὔρεν εἰμὴ στεναγμὸν καὶ πόνον καὶ πικρίαν.

Ἐν τούτοις τὸ μνημόσυνον ἔληξε, τὸ
δὲ πλήθος διεσκορπίσθη κατὰ τοὺς τά-
φους, ἀκολουθοῦν τὸν κλῆρον, μέλλοντα
ν' ἀναγνώσῃ ἐφ' ἑκάστου τὴν νενομισμέ-
νην εὐχὴν τῆς συγχωρήσεως. Δὲν ἔδωκέ
τις ἐκεῖ ἢ ἀνθρώπους σκυθρωπούς καὶ δα-
κρυρροοῦντας, παρθένους καὶ μητέρας κο-
πτομένας, καὶ πατέρας μετ' ἀδελφῶν ὀδυ-
ρομένους, κατὰ τὴν προσπέλασίν των ἐπὶ
τοῦ τάφου τοῦ οἰκείου. Ὁ ναὸς ἦτο πλέον
κενός· δὲν ἔμεινεν ἐντὸς αὐτοῦ ἢ ὁ ἀγνω-
στος, ὃν διανοοῦμην νὰ πλησιάσω! Εἶχε
τὸν νοῦν του προσηλωμένον εἰς τὸ παρελ-
θὸν του, ὅπερ ἀπαύστως, φάνετο, ἐνώ-
πιον αὐτοῦ παρίσταντο. Εἶχον ἀποφασίσει
λοιπὸν νὰ τὸν πλησιάσω ὑπὸ πρόφασιν
τινα, ἵνα μάθω τὸν βίον αὐτοῦ, ὅστις θὰ
ἦτο, ἐνόμιζον, ἄξιος τῆς περιεργείας μου,
ἀλλ' ἐσεβόμην τὴν ἀφαίρεσίν του ἐκείνην
καὶ ἀνεχχιτιζόμην, ὅτε ἐπὶ τέλους εἶδον
ἀποτινάσσοντα τὸν ῥεμβασμὸν καὶ προχω-
ροῦντα, ἵνα ἐξέλθῃ τότε ἀπετάνθην πρὸς
αὐτόν.

— Κύριε! Εἶμαι ξένος, ἡ δὲ συνάντη-
σις ἡμῶν εἰς τινα οἰκίαν με δίδει δικαιώ-
ματά τινα ἐφ' ὑμῶν, ὧν τινων βεβαιωθῇ-
τε δὲν θέλω κάμει κατὰχρησιν! Πρῶτον
ἤδη ἐπισκέπτομαι τὸ πολυτελὲς νεκροτα-
φεῖον τῆς πόλεώς σας! Γίνεσθε ὁδηγός μου;
Ἴσως τοῦτο συντελέσει εἰς διασκέδασιν τῆς
θλίψεώς σας, ἣν βλέπω ἐπὶ τοῦ μετώπου
ὑμῶν κεχαραγμένην.

— Κεχαραγμένην! Ἀληθῶς εἶπατε, ἡ-
πήντησε, διότι εἶναι τοιαύτη, ὥστε δι' αὐ-

δενὸς ἀντιπερισπασμοῦ, οὐχὶ νὰ ἐξαλειφθῇ, ἀλλ' οὐδὲ νὰ λησμονηθῇ εἶναι δυνατόν ! Ἄλλ' ἐπειδὴ εἶπατε, ὅτι ἀπεκτῆσατε δικαιώματα, ἐπειδὴ συνηντήθησαν τὰ βλέμματά μας ἅπαξ εἰς τινὰ οἰκίαν, δέχομαι εὐχαρίστως, ἂν καὶ νομίζω, ὅτι ἡ μετ' ἐμοῦ διατριβὴ ὑμῶν, θέλει σᾶς δυσχερεστήσει, καθότι ἡ καρδίᾳ μου ἐν τῇ συμφορᾷ ἐξοικειωθείσα, δὲν δύναται διὰ τῶν χειλέων μου, ἢ νὰ ἐκφράζῃ λόγους ἀπελπισίας, ἢ κίιστα εὐχαριστήσοντας ξένον, ἀνάγκην περιγραφῶν ἔχοντα, παντελῶς δὲ ἀναρμόστους εἰς γλῶσσαν ἀνθρώπου, ἔργα ὁδηγοῦ ἀναλαμβάνοντος.

— Ἀγδίασα, φίλε, τὴν χαρὰν καὶ τὰς τέρψεις, ὥστε ἔσο βέβαιος, ὅτι ὅσω δριμύτερος εἰς τὰς ἐκφράσεις σου εἶσαι, τόσω περισσοτέραν εὐχαρίστησιν θέλεις μὲ προξενήσει, εἶπον τῷ ἀγνώστῳ μοι, ἵνα προτρέψω καὶ ἐνθαρρύνω αὐτὸν εἰς τινὰ ἐξομολόγησιν, διότι ἐγνώριζον ὅτι τοιαύτη ἀνακουφίζει ἀρκούντως τὴν καρδίαν τοῦ πάσχοντος. Σ' εὐχαριστῶ δὲ ἀπὸ τοῦδε, ἀπανελάβον, καθ' ὅσον μ' ὅλην σου τὴν μελαγχολίαν προθύμως ἀνέλαβες νὰ μ' ὀδηγήσῃς.

III

Ὁ μικρὸς οὗτος διάλογος ἐγένετο ἐντὸς τοῦ ναοῦ, ἀντηχοῦντος καὶ ἐπαναλαμβάνοντος ὡς νεκρικὴ ἤχῃ τοὺς ἀπελπιστικοὺς τούτους τοῦ ὁδηγοῦ μου λόγους, πίπτοντας ὡς μόλυβδος ἀναλελυμένος ἐπὶ τῆς πρὸς τοὺς δυστυχεῖς συμπαθούσης καρδίας μου.

— Ὅταν ἐπιδιώκῃ τις τὴν εὐτυχίαν καὶ δύναται νὰ κάμῃ, ἀπολαύσας αὐτὴν, καλὴν χρῆσιν, οὐδέποτε τὴν συναντᾷ, μ' εἶπεν ἀποφθεγματικῶς.

— Ἐχετε δίκαιον, ἀπήντησα· ἀνεξερεύνητοι εἰσὶν αἱ βουλαὶ τοῦ τοῦ σύμπαν διέποντος, διὸ ἐνθυμεῖσθε ὅτι, καὶ οἱ τῇ τύχῃ πιστεύοντες προπάτορες ἡμῶν, τυφλὴν ταύτην ἐθεώρουν. Ἀλλὰ δὲν δύνασθε ν' ἀρνηθῆτε, ὅτι πολλοὶ δίκαιοι, μὴ ζῶντες ἐπαξίως τῆς ἀρετῆς των ἐν τῷ κόσμῳ, θέλουσιν ἀνταμειφθῇ ἐν οὐρανῷ· διότι τοῦτο ἀρνούμενος θέλω ὑποθέσει, ὅτι ἀμφιβάλλ-

λετε περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ—ἔστι δίκης ὁφθαλμὸς ὃς τὰ πάνθ' ὄρᾳ—ἀναθέσατε αὐτῷ τὰς ἐλπίδας σας καὶ παρηγορηθῆτε· κατὰ τὴν ταπεινὴν μου δὲ κρίσιν ἡ εὐτυχία ἢ ἡ δυστυχία ἐξαρτᾶται ἐξ ἡμῶν αὐτῶν, ὅσω χαμηλότερα καὶ εἰς εὐποκτητότερα πράγματα περιορίσωμεν τὴν ἰδικὴν μας, τόσω βεβαιότεροι εἴμεθα περὶ αὐτῆς. Ἄν καὶ πρῶτον ἤδη συνομιλῶμεν καὶ δὲν δύναμαι νὰ ἔχω ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τῆς φιλίας ὑμῶν, σᾶς λέγω ὅμως ὅτι ἐν ἐμοὶ δύνασθε νὰ εὑρητε ἄνθρωπον συμπαθοῦντα τῇ δυστυχίᾳ, ἂν καὶ οὐδέποτε ἐγνώρισε ταύτην.

— Ἡ προσφορά σας αὕτη μὲ κολακεύει, ἐπανελάβον ὁ ἀγνώστος, καθόσον τὸ μὲν οὐδὲν μυστήριον ἔχω· ὅ,τι σᾶς εἶπω, ὁ κόσμος ὅλος γνωρίζει· τὸ δὲ ἀνεχόμενος ν' ἀκούητε ἐμὲ, τὴν ἀπελπισίαν ὀμιλοῦσαν, μ' εὐεργετεῖτε, διότι πάντοτε, διηγούμενος τὴν συμφορὰν μου, αἰσθάνομαι ἐκ τῆς καρδίας μου βάρος τι ἀφαιρούμενον. Ἐν τούτοις ἂς ἐξέλθωμεν τοῦ ναοῦ καὶ θέλω προσπαθῆσαι διηγούμενος ὑμῖν τὸ παρελθόν μου νὰ συμβιβάσω τὴν καλοκάγαθίαν σας μετὰ τῆς ἀπελπισίας μου· δὲν θέλω καταχρασθῇ τῆς ἀγαθότητός σας, διηγούμενος τὴν συμφορὰν μου, ἀλλὰ θὰ μετριάσω τὰς ἐκφράσεις μου.

(Ἐπεταὶ τὸ τέλος.)

ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΣ

ΚΑΙ

ΒΕΡΝΕΡΕΤΤΑ.

Ἐκ τῶν τοῦ Alfred Musset.

I

Περὶ τὰ τέλη τῆς παλινορθώσεως νέος τις ἐκ Βεζανσώνης, ὀνόματι Φρειδερίκος Χομβέρτος, ἦλθεν εἰς Παρίσιους διὰ νὰ σπουδάσῃ τὴν νομικὴν. Οἱ γονεῖς του πλού-